

15. ročník, úloha V.1 ... zrcadla (4 body; průměr ?; řešilo 42 studentů)

Mějme dvě rovinná zrcadla svírající úhel α . Jak máme nasměrovat paprsek, aby se od nich co nejvíckrát odrazil?
Ze starých sbírek vyhrabala Lenka

Nejdříve budeme předpokládat, že zrcadla jsou dostatečně velká a tedy dojde ke všem odrazům, ke kterým může dojít. Dále budeme předpokládat, že se paprsek pohybuje v rovině kolmé na průsečnici zrcadel. Pokud by se v této rovině nepohyboval, stačí si jeho pohyb do této roviny promítnout. Tímto promítnutím se zákon odrazu nezmění a řešení se takto zachová.

Nejdříve pošleme paprsek tak, že bude svírat se zrcadlem, na které dopadne jako na první, úhel φ_0 . Úhel φ_1 , pod kterým paprsek dopadne na druhé zrcadlo, získáme velmi lehce geometrickou úvahou $\varphi_1 = \varphi_0 + \alpha$.

Dále můžeme pokračovat matematickou indukcí, pomocí které jednoduše zjistíme, že po n dopadech bude paprsek svírat se zrcadlem úhel $\varphi_n = \varphi_0 + (n-1)\alpha$. Pokud bude úhel φ_n větší než $\pi/2$ znamená to, že se paprsek již vrací. Paprsek se naposledy odrazí bude-li $\varphi_n > \pi - \alpha$ (přitom $\varphi_{n-1} < \pi - \alpha$). Dále se již paprsek se zrcadlem neprotne. Pro počet odrazů tedy dostáváme

$$n = 1 + \left\lceil \frac{\pi - \alpha - \varphi_0}{\alpha} \right\rceil = \left\lceil \frac{\pi - \varphi_0}{\alpha} \right\rceil.$$

Značka $\lceil x \rceil$ je použito pro horní celou část čísla x - tedy nejbližší vyšší celé číslo.

Je tedy vidět, že pro menší φ_0 je počet odrazů větší. Maximální počet odrazů tedy bude pro $\varphi_0 = 0$

$$N = \left\lceil \frac{\pi}{\alpha} \right\rceil.$$

Příčemž ale φ_0 nemůže být rovno 0, protože by se paprsek ani jednou neodrazil. Musíme tedy najít maximální φ_0 , pro které se paprsek odrazí N krát. Musí platit

$$N = \left\lceil \frac{\pi - \varphi_0}{\alpha} \right\rceil.$$

To bude splněno pro $\varphi_0 < \pi - (N-1)\alpha$. Aby došlo k co nejvíce odrazům musí být φ_0 v intervalu $(0, \pi - (N-1)\alpha)$.